

Edward van Kempen, Bram van Melle en Esther Wolthuis – mr. E. van Kempen is redactielid van dit blad en advocaat bij Pellicaan Advocaten in Amsterdam; mr. A.M. van Melle is advocaat bij Everaert Advocaten in Amsterdam en redactielid van dit blad; E. Wolthuis LL.M is redactiesecretaris van dit blad.

‘Opgeven is gewoon geen optie. Wat moet je dan doen, de arena overlaten aan al die extreemrechtse gekkies? Echt niet.’

Europarlementariër Sophie in 't Veld over gouden visa en paspoorten

‘Het is één grote witwasmachine’

Europarlementariër Sophie in 't Veld houdt zich al jaren bezig met programma's waarmee EU-lidstaten visa of paspoorten aanbieden in ruil voor investeringen. Via Zoom geeft ze erover haar ongezouten mening –, over crimineel geld en de toegang die onguere types kunnen krijgen tot de gehele EU. Ze vertelt hoe de arbeidsmigratie in elkaar zou moeten zitten en over het handwerk van de Europarlementariër: ‘Je kunt zeggen “Als jullie niet zeuren over het asielpakket, doen wij flexibel bij de fondsen”. Niet fraai, maar als dat de kans biedt op een uitkomst, is dat hoe we het moeten doen.’

Sophie in 't Veld

Historica en bestuurskundige Sophie in 't Veld (56) is sinds 2004 namens D66 lid van het Europees Parlement, in 2009 en 2014 was ze lijsttrekker. Op 22 mei 2014 werd ze herkozen met 568.185 voorkeurstemmen.

In de nasleep van de financiële crisis van 2007 schoten regelingen voor *residence by investment* in de EU als paddenstoelen uit de grond. Deze *golden visa* houden een verblijfsrecht in ruil voor investeringen in dat land, in bijvoorbeeld fondsen, bedrijven of soms ook in vastgoed. Twintig EU-lidstaten kennen een dergelijke verblijfsregeling voor buitenlandse investeerders.¹ De regeling van Nederland is door het hoge instapbedrag en de strenge toetsing in internationaal opzicht niet populair. Bulgarije, Cyprus en Malta daarentegen stellen

¹ Europese Commissie, ‘Burgerschap- en verblijfsregelingen voor investeerders in de Europese Unie’ COM(2019)12 final, 23 januari 2019, ve20002134.

‘We willen niet dat Saoedi-Arabië hier de moskeeën beïnvloedt, maar vinden er niets van dat de hele Saoedische koninklijke familie Europees burgerschap verkrijgt.’

investeerdens ook burgerschap, en daarmee Unieburgerschap, in het vooruitzicht.

Witwasmachine

Met de verblijfs- en burgerschapsregelingen wilde men veel geld binnenhalen en de economie oppeppen.

‘Het is één grote witwasmachine. Staatsburgerschap wordt gekocht met een nep-investering. Gewone investeerders komen door de voordeur, die investeren hier, maar blijven wonen waar ze wonen. Met die visa- en paspoortregelingen wordt de rode loper uitgelegd voor crimineel geld. Een Chinese wet bepaalt dat je niet meer dan 50.000 euro mag uitvoeren, maar toch moeten die lui hier een miljoen investeren. Daar klopt al iets niet. Van de Saoedische koninklijke familie hebben 60 of 70 man een Europees paspoort gekregen. Dat heeft toch met investeringen niets te maken? De voornaamste doelgroepen zijn Russen, Chinezen, Oekraïners, Turken, Libanezen – geen mensen die als kind ervan droomden om Maltees burger te worden.’

De Maltese overheid zal zeggen dat er goed wordt gekeken naar de herkomst van het geld.

‘Het systeem in Malta is zo rot als een mispel. Op een gegeven moment kwam er een contract tussen de Maltese regering en Henley & Partners, een bedrijf dat dit wereldwijd faciliteert [Henley & Partners, *The Global Leader in Residence and Citizenship Planning*, red.]. De Maltese regering is door dit contract gebonden aan de meest idiote verplichtingen: ze moeten zoveel zaken aanleveren, ze mogen niet negatief spreken over het programma. En al zou je aan eigen kant serieuze regels stellen: hoe kun je nou betrouwbare informatie krijgen vanuit Rusland, vanuit China, vanuit Saoedi-Arabië?’

In Nederland kijkt de Financial Intelligence Unit (FIU) streng naar de herkomst. Als je daar doorheen komt, is het dan nog crimineel?

‘Hoe streng is die screening? De FIU gaat even bellen met hun *counterparts* in Rusland om te vragen of zij een certificaat kunnen sturen dat dit geen zwart geld is? De Nederlandse regeling lijkt fatsoenlijk, maar met een beetje googelen zie je van die bureautjes die je wel willen helpen met het zo’n *residency*, in het Engels en het Russisch. Dat zegt het eigenlijk allemaal. In Nederland loopt het niet storm [sinds de inwerkingtreding van de regeling in oktober 2013: ongeveer twintig aanvragen gedaan, minder dan tien verblijfsvergunningen verleend, red.] Voor investeringen is Nederland toch een stuk interessanter dan Malta? Dat wijst er al op dat het niet om investeringen gaat.’

In Nederland kom je pas na vijf jaar in aanmerking voor een paspoort, en je moet inburgeren. Is dat geen groot verschil met regelingen als in Malta en Cyprus?

‘Dat er weinig aanvragen en toekenningen zijn heeft niets te maken met de strenge screening. Het is in

Malta en Cyprus gewoon veel interessanter. Niet alleen omdat de screening daar minder is maar omdat je, als je eenmaal een EU-paspoort hebt, kunt doen en laten wat je wil.’

Nederland doet eraan mee

Hoe ziet u de rol voor de EU?

‘In de EU worden die *golden visa* en *golden passports* niet gezien als onderdeel van migratie, want dit gaat alleen om asiel. Vanuit het Europees parlement zouden we die gouden visa en paspoorten het liefst verbieden, maar de Commissie meent dat ze hier geen bevoegdheid heeft. Ik zie dat anders, maar goed. De Commissie wil wel een voorstel doen om het wat te harmoniseren en met name de criteria en de screening strakker te maken. Lidstaten hebben daar weinig trek in, omdat het gaat om het verlenen van staatsburgerschap. Maar ze verlenen wel tegelijkertijd het Unieburgerschap met alle voordelen van dien, daar hebben andere lidstaten niks over te zeggen. In het asielrecht hebben we wel alle stappen en criteria geharmoniseerd. Waarom kun je dit niet doen voor pakweg een Russische oligarch of Saoedische prins?’

Het gaat dus ook om de invloed van de EU op de naturalisatievoorwaarden van de lidstaten.

‘Juridisch gezien kunnen we niet van bovenaf opleggen dat het verlenen van staatsburgerschap niet meer voorbehouden is aan de lidstaten, maar we moeten het wel politiek op tafel leggen. Een Nieuw-Zeelandse miljonaire die Maltees staatsburgerschap kreeg, heeft veel geld gedoneerd aan de Brexit campagne. Iedereen staart zich blind op social media en ‘trollenfarms’ in Rusland. Maar de invloed via het kopen van EU-burgerschap en vervolgens campagnefinanciering wordt vergeten. Er worden overal wetten aangenomen om NGO’s te dwingen aan te tonen waar hun geld vandaan komt, want we willen niet dat Saoedi-Arabië hier de moskeeën beïnvloedt. Maar we vinden we er niets van dat de hele koninklijke familie van Saoedi-Arabië hier Europees burgerschap verkrijgt.’

In Nederland vinden we er toch wel wat van?

‘Als er over wordt gesproken, wordt er altijd direct gewezen naar Malta. Maar het is een Europees onderwerp waar Nederland ook aan mee doet. Als die Russen braaf in Malta zouden blijven zitten, was er geen probleem. Maar ze kunnen in heel Europa zaken doen, misschien moeten we dat aan banden leggen. Het is een groot goed dat we open grenzen hebben, maar daarvoor kun je niet controleren wie de grens over gaat. Als een land op grote schaal crimineel Russisch geld wil aannemen, moeten we misschien de toegang tot Schengen beperken.’

Voor de vlucht

Soms zou een dergelijk programma uitkomst kunnen bieden. Als Khodorkovsky van oliemaatschappij Yukos een Europees paspoort kon krijgen, had hij misschien makkelijker kunnen vluchten.

‘Dan had dus bij de Russische autoriteiten gecheckt moeten worden of deze meneer aan de criteria voldoet. Nee. Asielzoekers kunnen helemaal vastzitten, maar een gouden paspoort is daarvoor niet de geëigende

procedure. Bij zulke grote vissen hebben we andere methoden om Rusland onder druk te zetten, zoals de Magnitsky-wet.’

Sommigen vrezen dat de autoriteiten hen niet meer leuk vinden als ze te groot worden of te veel invloed krijgen. Met een investeringsvisum hebben ze een veiligheidslijn naar Europa.

‘Er zijn ongetwijfeld gevallen waarin het wel handig zou zijn, maar dat is geen reden om zo’n schimmig systeem over-eind te houden. En iemand die zulke middelen heeft, heeft ook allerlei andere middelen om invloed uit te oefenen. Je gaat hiermee niet oplossen dat er in Rusland voortdurend mensen uit ramen vallen. Je moet niet met een quasi-crimineel systeem voor het binnenhalen van Russisch geld één individu helpen. En ik heb een moreel bezwaar: als je een Russische oligarch bent dan kun je hier een paspoort kopen, maar als je een arme Afrikaan bent, mag je verzuipen in de Middellandse zee.’

Legaal de kans geven

Verblijfsregelingen in Nederland zijn vooral gericht op kennis-migratie. D66 wil juist lager opgeleide Afrikanen halen en hier enkele jaren laten werken.

‘Veel mensen uit Afrika zien maar één manier om Europa binnen te komen, en dat is via de asielpprocedure. Daar is die procedure niet voor bedoeld, waardoor mensen die écht internationale bescherming nodig hebben in een kwaad daglicht komen te staan. En de mensen die eigenlijk willen werken, zitten hier jarenlang in de ellende, of gaan zich misschien schuldig maken aan ongewenst gedrag. Terwijl we mensen nodig hebben, als krimpand en vergrijzend continent. Mensen uit sub-Sahara hebben vaak een opleiding gehad, bijvoorbeeld in de techniek. Wij willen hen de kans geven om legaal en veilig deze kant op te komen, hier te werken, ervaring op te doen, een beetje geld te verdienen, iets te leren, iets op hun CV te zetten, en dan na een tijdje weer terug te gaan. Iemand die asiel heeft gekregen kan niet meer terug naar zijn eigen land, terwijl dat misschien helemaal niet is wat diegene wil.’

‘We zijn in Brussel al vier jaar bezig met het zogeheten “asielpakket”. Dat is in 2016 faliekant mislukt. Nu proberen we het opnieuw, met een veelomvattender pakket. Legale arbeids-migratie zou er ook in moeten komen. De *Blue Card* wordt nu nauwelijks gebruikt en is vooral gericht op hoger opgeleiden, terwijl het moet gaan om wat de arbeidsmarkt nodig heeft en welke mensen hier graag heen willen komen. Bovendien: als wij niet de banden aanhalen met onze burens, de Afrikaanse landen, dan haalt China de mensen naar China om daar te werken.’

Meestal willen mensen niet meer weg, als ze hier eenmaal vijf jaar zijn.

‘We moeten eens wat meer naar Duitsland kijken. Daar zijn ze er al veel langer en actiever mee bezig. Eerst bekijken zij of ze Duitse mensen aan de slag kunnen helpen. Als dat niet voldoende is om de vacatures te vullen, dan kijken ze binnen Europa, en de volgende stap is om buiten Europa te kijken. Voor de zorg hebben ze al jaren een programma om mensen voor een jaar naar Duitsland te halen. Ze krijgen een taal-cursus, hulp bij het zoeken van een woning, hulp bij het invullen van alle paperassen, hulp bij integratie, ook op sociaal vlak. Na een jaar wordt dan gekeken: werkt dit goed voor deze persoon? Zijn ze *happy* en functioneren ze goed op hun werk-plek? Als dat zo is, dan kunnen ze blijven.’

Hoe kun je dat regelen?

‘Ik was rapporteur voor een van de dossiers van het asielpakket, namelijk de Opvangrichtlijn. Daar hebben wij voor elkaar gekregen dat mensen veel sneller dan tot nu toe het geval was aan het werk mogen, dat ze taallessen krijgen vanaf dag 1, en dat kinderen meteen naar school gaan in het reguliere onderwijs. Alles is erop gericht om mensen zo snel mogelijk te laten integreren, ook als ze nog niet weten of ze wel of niet een positief besluit gaan krijgen. We weten uit onderzoeken dat naarmate mensen sneller integreren, ze ook beter integreren. En als iemand een negatief besluit krijgt: oké, dan heb je er een tijdje in geïnvesteerd. Wat is daar erg aan?’

Je moet investeren in de kwaliteit van de eerste procedure, dus in goede juridische bijstand. Kinderen moeten vanaf de aankomst niet alleen een voogd hebben, maar ook een wettelijk vertegenwoordiger. Als het eerste besluit goed is, en dat besluit houdt in dat iemand terug moet keren, dan kun je dat ook veel beter realiseren. Dit zijn dingen die we in het voorstel voor de Procedurerichtlijn hebben staan.’

Met touwtjes en plakband

Er zijn in Europa al jaren moeizame verhoudingen over deze onderwerpen. Hoe blijf je als Europarlementariër optimistisch?

‘Een lichte vorm van manische aanleg is daarvoor wel handig. Ik heb ook wel dagen waarop ik denk van ‘gedverdemme’. Dan neem ik een stevige borrel en zie ik het allemaal somber in. Maar de volgende ochtend word ik toch weer strijdbaar wakker, want het kan niet anders. Opgeven is gewoon geen optie. Wat moet je dan doen, de arena overlaten aan al die extreemrechtse gekkies? Echt niet.’

Alles is altijd een compromis in Europa. Je hebt nooit dat je met een dikke meerderheid een onwils sexy besluit erdoor rolt. Zo werkt het gewoon niet. Het is altijd met touwtjes en plakband aan elkaar, je neus dichtknijpen en slikken. Maar dat maakt ook wel weer dat je niet snel in het extreme verval, er zijn altijd corrigerende krachten.

Zijn er redenen voor voorzichtig optimisme? De behandeling van het migratiepact begint onder Duits voorzitterschap, het machtigste EU-land. Met een Bondskanselier die niets meer heeft te winnen of verliezen, die precies kan doen wat zij juist vindt. Die het grootste fatsoen heeft van alle leiders in de EU. Ja, dat geeft hoop.

Er zijn ook echt wel kansen. Zo doen de notoire dwarsliggers bij de onderhandelingen over de meerjarenbegroting toch wat water bij de wijn te doen als puntje bij paaltje komt. En je kunt zeggen, ‘als jullie niet zeuren over het asielpakket, gaan wij flexibel doen bij de fondsen’. Is dat fraai? Nee. Maar als dat de kans biedt op een uitkomst, dan is dat hoe we het moeten doen.

Een groot obstakel voor fatsoenlijke compromissen is dat nationale politici met dubbele tong spreken. Ook Nederlandse anti-migratie- of anti-EU-partijen juttun thuis het publiek lekker op tegen de EU en tegen migratie, terwijl ze zich in Brussel een stuk redelijker en gematigder gedragen. Dan wordt het heel lastig om verstandige maatregelen te treffen.’

Als u het aanbod krijgt dat dit asielpakket wordt aangenomen maar niks wordt gedaan aan de gouden visa, zou u akkoord gaan?

‘Nee, dat vind ik geen uitruil. Het asielpakket moet gewoon worden aangenomen, en die *gouden visa* schaffen we ook nog wel af.’